

Vysvětlivky k DMC

Vysvětlení značek a grafického rozvrhnutí textu

V textu liturgie hodin se vyskytuje několik značek, které nemusí být na první pohled jasné. Jde o značky, které většinou vyplývají z toho, že liturgie hodin je původně chórovou modlitbou, která se zpívá, a jde tedy o značky, které slouží jako pokyn pro zpěv, případně pro společné recitování. Při modlitbě jednotlivce nemají velký význam.

Nejčastěji se vyskytují v textu žalmů a chvalozpěvů **hvězdička** (znak *) a **křížek** (znak †). Kromě toho se v textech žalmů a chvalozpěvů vyskytuje i **dlouhá červená pomlčka** (znak —).

Texty žalmů a chvalozpěvů se při společném recitování, respektive při zpěvu modlí střídavě, tj. jeden chór jeden verš, deuhý chór další verš a tak dále. Jednotlivý začátek verše, kde se chóry střídají, je vyznačen tak, že je graficky **zarovnaný k levému okraji strany**.

Verš má obvykle dvě části (podle nápěvu gregoriánského chorálu), přičemž první část může být ještě rozdělena na dva. Je tedy možné říci, že verše mají dvě nebo tři části. Dvě základní části verše jsou odděleny **hvězdičkou** (tzv. *mediatio*). Když je první část verše ještě dělena (např. když text je dlouhý, nápěv či smysl textu to vyžaduje), je rozdělena **křížkem** (tzv. *flexa*), který může mít podobu znaku † či obyčejného znaku pro sčítání (plus) „+“. Přesněji, když je verš rozdělen na 3 části, první dvě jsou odděleny křížkem a poslední hvězdičkou.

Při zpěvu znamená hvězdička pauzu, někdy i dosti dlouhou. Tak se má toto respektovat i při společné recitaci. Křížek při zpěvu znamená tzv. pokles tónu přibližně o malou tercii, nebo velkou sekundu v závislosti na gregoriánském tónu, při společné recitaci se obvykle uvádí, že má jít o krátký, sotva znatelný nádech (tzv. příděch).

Dále je třeba poznamenat, že kromě prvního řádku textu verše jednoho chóru se všechny další řádky **odsazují** (tak, jako v textových editorech tabulátorem, tj. graficky jakoby několika mezerami od levého okraje textu). V tištěném breviáři je tato skutečnost ještě komplikována faktem, že jakmile je text příliš široký, a nevejde se tudíž na jeden řádek, je potřeba další zalomení, z důvodu sazby textu (tehdy se text odsazuje, aby bylo zřejmé, že se jedná o pokračování předešlého řádku jen z důvodů typografických). V internetovém breviáři (on-line i off-line verze) je předpoklad, že monitor i nastavení rozlišení zobrazení jsou dostatečné, a tak nejsou tyto zalomení z tištěné předlohy převzaté.

Jednotlivé verše žalmů a chvalozpěvů jsou sdruženy do strof. Každá strofa je od další oddělena mezerou, kterou můžeme interpretovat jako prázdný řádek. Běžně se žalmy a chvalozpěvy přednáší tak, že na začátku se recituje antifona, následuje celý text žalmu/chvalozpěvu, na konci se recituje „Sláva Otci, i Synu...“ a následně se zopakuje antifona. Oddělení strof má nejen grafický a estetický význam, ale má smysl i pro recitování modlitby. Všeobecná směrnice o liturgii hodin (čl. 125) uvádí, že žalmy je možno recitovat tak, že antifona se vloží po každé strofě (ačkoli se toto responzoriální recitování běžně nepoužívá).

Pomlčka (znak —) na konci strany znamená konec strofy žalmu. Aby bylo totiž jasné (v tištěných breviářích), kde na zalomení strany (když text verše končí na jedné straně a na další začíná další verš) je oddělení strof a kde není, tedy kde je možné recitovat antifonu při responzoriálním

přednesu a kde to možné není, se pro tento účel nachází v tištěných breviářích **dlouhá červená pomlčka** vždy tam, kde značí oddělení strof (tedy indikuje možnost opakování antifony). V internetovém breviáři to není nutno značit, i když je na to třeba pamatovat, jestliže se texty použijí pro tisk. Proto jsou tyto pomlčky uvedené kromě grafického oddělení prázdným řádkem vždy na konci strofy (před prázdným řádkem).

Dlouhá červená pomlčka se používá i v prosbách, aby bylo naznačeno chórové střídání (v případě modlitby tímto způsobem přednáší jeden chór prosbu a druhý odpovídá), resp. odpovědi lidu na slovo toho, kdo se předmodlívá úvody jednotlivých proseb.

V krátkých responzoriích (ranní chvály, nešpory) resp. responzoriích po prvním a druhém čtení se vyskytují **červené písmena** (zkratky) **R.** a **V.**, které znamenají „responsum“ (responz, tj. odpověď) resp. „versus“ (verš). V tištěných breviářích bývají zpravidla tato písmena **R.** a **V.** v responzoriích tištěná s určitou ozdobou. Červené hvězdičky v těchto responzoriích (znak *****) znamenají grafické oddělení textu (nejčastěji střídání chórů).

Poznámka: Mimo to je možné v některých liturgických knihách spatřit i zkratku **A.** (s podobnou ozdobou jako **R.** a **V.**), která je použita jako zkratka pro slovo „antiphona“ (antifona tj. nápěv).

Taktéž je možné se setkat s **červeným křížkem** (znak **†**) na konci některých antifon a následně v samotném žalmu/chvalozpěvu, které se za antifonou nachází (tam obvykle na začátku druhého verše). Tento křížek indikuje, že text antifony je totožný ze začátkem žalmu/chvalozpěvu a znamená, že pro recitování se text v žalmu/chvalozpěvu po přednesení antifony už neopakuje, ale pokračuje se až za ním (což naznačuje právě červený křížek v žalmu/chvalozpěvu). Při zpěvu liturgie hodin se tento řídí vlastními pravidly, a protože nápěv antifony může být odlišný od nápěvu žalmu/chvalozpěvu, v takovém případě se text opakuje (zpíváný odlišným nápěvem).

Tenká vodorovná červená čára v tištěném breviáři označuje oddělení alternativního textu, např. v žaltáři speciálně pro postní dobu, nebo ve společné části na svátky duchovních pastýřů, v hymnech části hymnu, které se mají použít podle toho, zda je světcem papež, biskup nebo kněz. V internetovém breviáři není tato vodorovná čára používána.

Vysvětlení barev textu

Většina textu v liturgické knize pro Liturgii hodin je provedena černou barvou. Tento text je určený pro recitování modlitby. Červené texty, tzv. „rubriky“, mají obvykle vysvětlující charakter a jako takové se nerecitují. „Rubrika“ (z lat. *ruber* „červený“) je totiž červenou barvou uvedená poznámka v jakékoliv liturgické knize (v mešní knize, tj. v misálu, lekcionářích, benedikcionálu a pod.). Jde o poznámky, které se při samotné modlitbě nečtou, ale označují pokyny, kterými je potřebné se řídit (např. doporučení na začátku kompletáře o tom, aby se vykonalo zpytování svědomí). Tyto pokyny bývají uvedené menším typem písma.

Mimo to obsahuje text další texty uvedené červenou barvou, které např. graficky oddělují a zpřehledňují jednotlivé části modlitby (jejich názvy bývají uvedené kapitálkami, např. před hymnem je uvedeno HYMNUS, před žalmu s antifonou je uvedené PSALMODIA apod.).

Recitují-li se žalmy způsobem popsaným výše (kde se antifona opakuje responzoriálně po každé strofě), tištěná vydání breviáře mají v místech zlomu stránek na indikování oddělení strof (slok) **dlouhou červenou pomlčku**.

Vysvětlení charakteru slavení

Když bychom měli seřadit liturgické slavení mdle stupně významu od nejvyššího po nejnižší, nejvyšší prioritu má slavnost, následuje svátek a potom památka. (Přitom památky jsou povinné a nezávazné, co však nic nemění na stupni jejich slavení.) Všechny uvedené liturgické oslavy se mohou vztahovat na tajemství naší spásy a vykoupení, na tajemství (události) ze života Pána, mohou připomínat blahoslavenou Pannu Marii a svaté či jiné události (posvěcení chrámu). Tyto oslavy jsou vázané na konkrétní datum (většina svátků svatých nebo např. Narození Pána), a teda z hlediska občanského kalendáře jsou dané pevně datumem, anebo jde o tzv. pohyblivé oslavy, dané vztahem k význačné neděli (dá se říci, že se odvíjí od pohyblivého datumu Velikonoční neděle, na kterém závisí všechny slavení v postním i velikonočním období).

Potká-li se v jeden den více liturgických oslav, do určení toho, jaká oslava se slaví, vstupuje mimo kalendářní oslavy i liturgické období (kromě mezidobí mají jednotlivé liturgické doby svoje pravidla). Přesnější informace o přednosti jednotlivých slavení, které určuje, co je možné kdy slavit, uvádí Všeobecné směrnice o liturgickém roce a o kalendáři v dodatku s názvem Tabulka liturgických dní.

Zcela nezávislý na tomto charakteru liturgického slavení je pojem „doporučený svátek“, který souvisí se mší svatou v daný den. Doporučené svátky jsou dané pro celou Církev a znamenají pro katolíky povinnou účast na mši svaté. Přitom příslušná biskupská konference může od tohoto příkazu uvolnit (např. přesunem některých slavení z pracovního dne na neděli). Tedy „doporučený svátek“ charakterizuje jen povinnost v daný den (v danou oslavu) zúčastnit se mše svaté.